

Anna Tworkowska-Baraniuk

Realizacja idei praw człowieka wobec ludzi starych

Starość jest wyzwaniem, na które trzeba umieć odpowiedzieć
Jan Paweł II

Wstęp

Rozwijający się proces demograficznego starzenia się społeczeństwa powoduje wiele wyzwań, którym sprostać musi zarówno społeczeństwo, jak i państwo, czy administracja samorządowa. Zadania te obejmują przede wszystkim obszary polityki społecznej i ochrony zdrowia, ale także odnoszą się do wielu innych kompetencji państwa. Prace nad rozwojem ochrony praw osób starszych stają się tym bardziej potrzebne, że wzrost odsetka osób starych w społeczeństwie nabiera coraz większego tempa. Według prognoz przygotowanych przez Eurostat, ludność Unii Europejskiej stale będzie się starzeć. W populacji zwiększy się udział ludzi w wieku 65 lat i starszych oraz tych w wieku ponad 80 lat¹. Z danych szacunkowych wynika, że w 2020 roku ogólna liczba ludzi starych osiągnie 1 miliard, w tym w krajach najbogatszych przekroczy 700 milionów, co stanowić będzie około 30% całej populacji. Obserwowana dynamika globalnych procesów demograficznych wymaga z jednej strony namysłu nad nowym zarysem polityki społecznej – uwzględniającej potrzeby i oczekiwania osób starszych, z drugiej zaś konkretnych narzędzi zapobiegających potencjalnemu wykluczeniu społecznemu. Coraz większa część społeczeństwa nie jest bowiem w stanie na równi z innymi uczestniczyć w życiu społecznym i politycznym.

Regulacje międzynarodowe

Wyrazem rosnącego zainteresowania sytuacją ludzi starych jest fakt, że rok 2012 został ogłoszony w Unii Europejskiej „Europejskim Rokiem Aktywności Osób Starszych i Solidarności Międzypokoleniowej”. Na arenie międzynarodowej toczą się dyskusje na temat solidaryzmu między pokoleniami i przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu i ekonomicznemu

¹ J. Woźniak, *Ludność w UE: prognoza 2008–2060*, <http://www.egospodarka.pl/33899,Ludnosc-w-UE-progn-2008-2060,1,39,1.html>, [Dostęp: 15.04.2015].

najstarszych. Staje się to tym bardziej istotne, że o ile dotychczas społeczna sytuacja osób starszych stanowiła przedmiot zainteresowania socjologów, etyków, geriatrów czy demografów, tak w niewielkim zakresie poruszana była przez prawników. Uzasadnionym staje się więc twierdzenie, iż we współczesnym prawie międzynarodowym – w szczególności zaś międzynarodowym prawie praw człowieka – istnieje pilna, uzasadniona okolicznościami potrzeba zmiany podejścia do problematyki ochrony praw osób starszych. Dokonanie oceny, w jakim stopniu prawo międzynarodowe odnosi się do godności osoby starszej, gwarantuje równość i zapobiega dyskryminacji, pozwala na udzielenie odpowiedzi na pytanie o stopień gwarancji dla niezależności osoby starszej i jej uczestnictwa w życiu społecznym²; o to, czy Deklaracja Praw Człowieka (1948) i Pakty Praw Człowieka (1966), stanowiące podstawę do konstruowania prawa właściwego, gwarantują w pełni realizację praw osób starzejących się, czy należy tworzyć dla nich nowe regulacje.

Niepokojący staje się fakt, iż mimo istnienia szeregu gwarancji poszanowania praw człowieka gerontologii od lat optują za wprowadzeniem w życie specjalnego dokumentu prawnego – tzw. „kodeksu starości”. Już bowiem w 1948 roku delegacja Argentyny przedłożyła projekt Deklaracji Praw Starców³, w Polsce już w 1970 roku postulowano, aby Organizacja Narodów Zjednoczonych w drodze deklaracji potwierdziła powszechny obowiązek otaczania ludzi starych szacunkiem, a „uchwalenie przez ONZ Deklaracji Praw Człowieka Starego zapoczątkuje nowy etap w moralnym pochodzie ludzkości, etap zmierzchu dyskryminacji i społecznej degradacji starości”⁴.

Dotychczas najważniejszymi międzynarodowymi działaniami zmierzającymi do prawnego uregulowania sytuacji osób starych było m.in. wystąpienie na XXVIII sesji Zgromadzenia Ogólnego Narodów Zjednoczonych Sekretarza Generalnego Kurta Waldheima, podczas którego wskazał na problem ludzi starych i sędziwych, podkreślając jednocześnie znaczenie starzenia się populacji. Komitet ekspertów do spraw starzenia się działający przy Organizacji Narodów Zjednoczonych (1974) stwierdził, iż podstawą polityki narodowej w stosunku do ludzi w podeszłym wieku i osób sędziwych powinna stać się ustawa o prawie ludzi starzejących się i starych do uczestnictwa w rozwoju społecznym, kulturalnym i ekonomicznym swojego narodu, która usunęłaby dyskryminujący – w porównaniu

2 B. Mikołajczyk, *Międzynarodowa ochrona praw osób starszych*, Wyd. Wolters Kluwer, Warszawa 2002, s. 18.

3 Zob. Ł. Badeńska, *Życie mieszkańców domów pomocy społecznej a prawa człowieka*, [w:] *Institutionalne formy pomocy społecznej dla rodziny*, Wyd. WZS, Tarnów 1994.

4 E. Rosset, *Starzenie się społeczeństw – problem demograficzny XX wieku*, [w:] B. Früboes (red.), *Problemy ludzi starych w Polsce*, Wyd. PWE, Warszawa 1974, s. 49-50.

z pokoleniem młodych i najmłodszych – czynnik wieku⁵. Dla zapewnienia właściwej ochrony sytuacji najstarszych powszechnie realizowane powinny być postulaty prawidłowej i konsekwentnej diagnozy sytuacji i potrzeb starszego pokolenia; monitorowania działań podejmowanych przez podmioty krajowe i lokalne oraz racjonalnej gospodarki publicznymi środkami. W późniejszym czasie uchwalane były szczegółowe zalecenia dla rządów i organizacji międzynarodowych, których celem była poprawa warunków życiowych osób w podeszłym wieku. Podkreślano w nich potrzebę m.in. eliminacji występujących sytuacji dyskryminacji osób starszych; zwrócenia szczególnej uwagi na specyficzne potrzeby najstarszych. Celem tych działań powinno być polepszenie sytuacji życiowej ludzi starych i wykorzystanie ich zdolności. Podobnie w zbiorze dokumentów z V Kongresu Światowej Federacji Zdrowia Psychicznego (1985) określono najważniejsze prawa osób starszych – stwierdzono m.in., że osoby w starszym wieku mają prawo do odpowiednich dochodów, mieszkania, odżywiania i standardów życia, czy do skutecznej ochrony przed lekceważeniem i okrucieństwem. Osoby stare w każdej sytuacji powinny być traktowane z godnością i szacunkiem oraz w pełni uczestniczyć w życiu rodzinnym i społeczeństwa, którego są częścią. Uwagę zwrócić należy również na Katalog Podstawowych Praw Seniorów proklamowany przez Organizację Narodów Zjednoczonych 16 grudnia 1991 roku. Podkreślono w nim prawo ludzi starzejących się i starych do autonomii i niezależności oraz prawo do współuczestnictwa w życiu społecznym, gospodarczym i kulturowym narodu oraz prawo do samorealizacji i godności. Istotnym dokumentem międzynarodowym jest także Karta Standardów Osoby Starszej z roku 1996 określająca zalecane i oczekiwane standardy oraz usystematyzowane zasady opieki zdrowotnej i socjalnej nad osobami starymi – obowiązują one jednak jedynie na terenie Europy Zachodniej⁶. Podobnie jednak stanowi Karta Praw i obowiązków osób starszych wymagających długoterminowej opieki (2010) powstała w ramach Europejskiej Strategii do Walki z Przemocą wobec Osób Starszych (A European Strategy to Combat Elder Abuse EUSTACEA). Założeniem jej twórców było uczynienie praw i potrzeb osób starszych przedmiotem debaty publicznej – podkreślali bowiem, że zaawansowany wiek osoby nie może powodować ograniczenia jej praw ani zobowiązań.

Powyższe wskazuje, że regulacje dotyczące ochrony praw osób starych są rozproszone w wielu dokumentach o międzynarodowym charakterze. Podstawowe jednak gwarantowane są normami praw człowieka zawarty-

5 A. A. Zych, *Prawa człowieka prawami ludzi starszych*, [w:] A. A. Zych, *Starość darem, zadaniem i wyzwaniem*, Wyd. Stowarzyszenie Przyjaciół Domu Pomocy Społecznej „Pod Dębem” w Dąbrowie Górniczej, Sosnowiec-Dąbrowa Górnicza 2014, s. 78.

6 W. Pędich, „Karta Standardów Osoby Starszej” – w X rocznicę jej uchwalenia, „Gerontologia Polska” nr 1–2/2007, s. 1.

mi w takich aktach, jak Deklaracja Powszechna Praw Człowieka z 1948 roku, która już w art. 3 stanowi, że każdy człowiek ma prawo do życia, wolności i bezpieczeństwa swojej osoby. Kodeks Praw Człowieka stwierdza, że ustawy chronić będą prawo do życia każdej osoby. Podobnie dokumenty Światowego Kongresu Sił Pokoju z 1973 roku stanowią, że każdy człowiek ma prawo do życia, które powinno być ustawowo chronione. Wszystkie te prawa przysługują chronionym podmiotom niezależnie od ich wieku. Wśród podstawowych praw ludzkich – nierealizowanych jednak powszechnie – zwrócić należy uwagę na prawo do zabezpieczenia społecznego. Zostało ono zdefiniowane w postanowieniach Deklaracji Powszechnej Praw Człowieka, która stanowi, że „każdy człowiek ma prawo do stopy życiowej zapewniającej zdrowie i dobrobyt jemu i jego rodzinie, włączając w to wyżywienie, odzież, mieszkanie, opiekę lekarską i konieczne świadczenia socjalne oraz prawo do ubezpieczenia na wypadek bezrobocia, choroby, niezdolności do pracy, wdowieństwa, starości lub utraty środków do życia w inny sposób od niego niezależny”.

Zalecenia i przykłady ich realizacji

Każdy z wymienionych aktów mających na celu ochronę praw osób starych zawiera katalog zaleceń i wskazuje pewne standardy oraz skodyfikowane zasady opieki nad osobami w podeszłym wieku. Ich podstawowym założeniem jest zapewnienie pełnej i równej możliwości korzystania z przynależnych każdemu – bez względu na wiek – praw człowieka i podstawowych wolności. Gwarancje poszanowania godności ludzkiej powinny bowiem znaleźć zastosowanie również wobec osób, które z uwagi na podeszły wiek doświadczają barier w korzystaniu z praw człowieka i podstawowych wolności, jak również barier w pełnym i efektywnym uczestnictwie w społeczeństwie, na równych warunkach⁷.

Biorąc pod uwagę standardy określone w Międzynarodowym Planie Działań w kwestii Starzenia się Społeczeństw oraz konwencjach, zaleceniach i uchwałach Światowej Organizacji Pracy (ILO), Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) i innych agend Organizacji Narodów Zjednoczonych zalecenia kierowane wobec poszczególnych państw sprowadzić można do stwierdzenia, że powinny one stworzyć osobom starszym warunki pozwalające im na korzystanie z praw gwarantowanych z jednej strony przez Konwencję o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, Protokoły do Konwencji, Europejską Kartę Społeczną, z drugiej

7 Rekomendacja CM/Rec(2014)2 Komitetu Ministrów dla Państw członkowskich w sprawie promocji praw osób starszych. <https://www.msz.gov.pl/resource/161bbca4-55d0-4c79-834f-c2d4f4f4559d:JCR> [Dostęp: 15.04.2015 r].

przez międzynarodowe instrumenty związane z ochroną praw człowieka – by móc swobodnie z nich korzystać osobom starszym powinien zagwarantowany być swobodny dostęp do odpowiednich informacji dotyczących tych praw. Korzystanie z przynależnych także osobom starszym praw i wolności powinno być pozbawione elementów jakiegokolwiek dyskryminacji, włączając w to czynnik wieku. Wśród zaleceń skierowanych wobec ustawodawstw krajowych znaleźć można postulat, by państwa bezpośrednio odniosły się do czynnika „wieku” w swoim systemie prawnym. Pozwoliłoby to poszczególnym państwom na skuteczne przeciwdziałanie wieloczynnikowej dyskryminacji osób starszych.

Zadaniem każdego państwa powinno być podjęcie efektywnych środków w celu zapobieżenia wieloczynnikowej dyskryminacji osób starszych. Do zalecenia tego zastosowała się m.in. Belgia, która stworzyła publiczne centrum działań społecznych organizujące kursy dotyczące „komunikacji międzykulturowej” dla służb stykających się w pracy z ludźmi starszymi⁸. Czeski rząd z kolei przyjął nowy Narodowy Plan Działania propagujący tzw. „pozytywne starzenie” – w tym celu w 2006 roku utworzono tam Radę na rzecz Osób Starszych i Starzejącego Społeczeństwa, jako organ doradczy, promujący zdrowie i aktywne starzenie się⁹. Ruch „Zarządzaj swoim wiekiem” jest fińską instytucją promującą aktywne starzenie się. Podobnie w Niemczech utworzono Federalną Agencję Antydyskryminacyjną, której celem jest propagowanie przedsięwzięć na rzecz podnoszenia świadomości – i tak rok 2012 traktowany był jako rok tematyczny dotyczący dyskryminacji ze względu na wiek¹⁰. Ustawodawca szwedzki w celu wzmocnienia ochrony przed dyskryminacją ze względu na wiek wprowadził do szwedzkiej Ustawy Antydyskryminacyjnej regulacje wpływające na ochronę społeczną, ochronę zdrowia, dostęp do dóbr, usług, rynku pracy oraz zasobów rozwojowych przeznaczonych specjalnie dla osób starszych¹¹.

Żaden czynnik związany z wiekiem nie powinien wpływać na zakres ochrony przyrodzonej każdemu godności – jedynie taki stan pozwoli każdemu obywatelowi – bez względu na wiek – na zachowanie autonomii. Osobom starszym prawo zagwarantować powinno możliwość kierowania swoim życiem w samodzielny sposób. Przejawia się to m.in. w możli-

8 Rekomendacja CM/Rec(2014)2 Komitetu Ministrów dla Państw członkowskich w sprawie promocji praw osób starszych, <https://www.msz.gov.pl/resource/161bbca4-55d0-4c79-834f-c2d4f4f4559d:JCR> [Dostęp: 22.11.2016].

9 Zob. E. Kryńska, P. Szukalski, *Rozwiązania sprzyjające aktywnemu starzeniu się w wybranych krajach Unii Europejskiej*. Raport końcowy, Łódź 2013, s. 219-222.

10 Rekomendacja CM/Rec(2014)2 Komitetu Ministrów dla Państw członkowskich w sprawie promocji praw osób starszych, <https://www.msz.gov.pl/resource/161bbca4-55d0-4c79-834f-c2d4f4f4559d:JCR> [Dostęp: 22.11.2016].

11 https://www.google.pl/?gfe_rd=cr&ei=4vYBV8mxBO-v8weHjYmYDw&gws_rd=ssl#q=szwecja+a+osoby+starsze [Dostęp: 22.11.2016].

wości podejmowania niezależnych decyzji we wszystkich sprawach – także tych dotyczących własności, finansów, miejsca pobytu, czy zdrowia. Osoby starsze powinny mieć możliwość utrzymywania relacji z innymi osobami, jak również możliwość pełnego uczestnictwa w działalności społecznej, kulturalnej, edukacyjnej, szkoleniowej, a także w życiu publicznym. Niemniej jednak biorąc pod uwagę, że osoby starsze posiadają pełną zdolność do czynności prawnych pozwalającą na zawarcie każdego zobowiązania, powinny mieć one możliwość otrzymania pomocy w podejmowaniu decyzji i korzystaniu z owej zdolności. Obejmować to mogłoby możliwość upoważnienia zaufanej osobie trzeciej, która wspierałaby je w podejmowaniu decyzji. W sytuacji, kiedy osoba starsza uzna, że potrzebna jej jest pomoc, osoba wcześniej upoważniona powinna udzielić tej pomocy zgodnie z jego życzeniem i preferencjami. Rozwiązaniem kwestii autonomii mogłoby być wprowadzenie do krajowych porządków prawnych możliwości uregulowania przez osoby stare swoich spraw na wypadek, gdyby w przyszłości nie były w stanie wydać odpowiednich rozporządzeń. Ewentualne ograniczenia w korzystaniu ze zdolności do czynności prawnych zawsze wynikać muszą z ochronnej ich funkcji, jednak powinny być proporcjonalne do stopnia, w jakim wpływają na prawa i interesy osoby starszej. I tak np. Dania przyjęła w 2010 roku tzw. strategię demencyjną przewidującą szczegółowe rekomendacje dotyczące podniesienia jakości usług skierowanych do osób z demencją. Pewna pula środków została w budżecie państwa przeznaczona na wspieranie działań na rzecz najstarszych. Dla zapewnienia autonomii woli osób w podeszłym wieku grecki rząd wprowadził w 2012 roku program na rzecz zawierania autonomii osób starszych w ich domach – zaczęto organizować usługi socjalne, wsparcie psychologiczne i pomoc domową. Program ten zachęca również osoby stare do udziału w życiu kulturalnym i zapewnienia im bytowania w warunkach, które nie uwłaczają ich godności. Dla zaktywizowania najstarszej części społeczeństwa w Polsce powstał Uniwersytet Trzeciego Wieku, który m.in. organizuje akcje edukacyjne, skierowane do osób starszych, zgodnie z filozofią kształcenia ustawicznego. Jego podstawowym zadaniem jest aktywizacja najstarszej części społeczeństwa – w tym działalność wolontariacka na rzecz osób starszych. W Hiszpanii utworzono Radę Osób Starszych, w skład której wchodzi przedstawiciele każdego stopnia administracji oraz reprezentanci społeczeństwa obywatelskiego. Instytucja ta zajmuje się problemami dotyczącymi warunków i jakości życia osób starych. Jej działania obejmują także procesy związane z podejmowaniem decyzji w sprawach dotyczących publicznych programów o szerokim zasięgu, a dotyczących osób starszych¹². W Wielkiej Brytanii od

12 Rekomendacja CM/Rec(2014)2 Komitetu Ministrów dla Państw członkowskich w sprawie promocji praw osób starszych, <https://www.msz.gov.pl/resource/161bbca4-55d0-4c79-834f-c2d4f4f4559d:JCR>

2011 roku z inicjatywy organizacji i jednostek wspierających osoby najstarsze prowadzona jest kampania Koniec Samotności, której podstawowym celem jest zwalczanie izolacji osób starszych oraz wspieranie ich w tworzeniu i utrzymywaniu więzi osobistych. Dodatkowo od 1988 roku działa tam specjalny program mający na celu angażowanie osób po 50 roku życia w sprawy lokalnego społeczeństwa.

Wśród niezbędnych działań zmierzających do pełnej ochrony praw najstarszej części społeczeństwa wymienić należy także ochronę przed przemocą, nadużyciami i zaniedbaniami wobec osób starych. Zasadą głoszoną w ostatniej dekadzie przez Światową Organizację Zdrowia – powszechnie akceptowalną i niebudzącą zastrzeżeń politycznych – jest równość wszystkich ludzi w dostępie do ochrony zdrowia – niezależnie od ich wieku, płci. Jako że godność przynależy każdemu bez względu na okoliczności, w jakich się znalazł, ochrona ta obejmować powinna zarówno sytuacje, kiedy do naruszeń dochodzi w domu, jak i w specjalistycznych placówkach. Cel ten realizowany powinien być przez rozwój świadomości społeczeństwa i personelu medycznego, pracowników socjalnych, nieformalnych opiekunów dotyczącej występujących nadużyć – w celu wykrywania aktów przemocy i nadużyć we wszelkich formach. Każde państwo powinno być przy tym wyposażone w przepisy pozwalające na przeprowadzenie postępowania dowodowego, gdy powzięte zostaną wiarygodne informacje dotyczące ewentualnej przemocy lub nadużyć. Pokrzywdzonym powinna być zagwarantowana stosowna pomoc. Dla przykładu wskazać można austriackie warsztaty, których celem jest zorganizowanie sieci miejscowych ekspertów doradzających osobom starszym w sytuacji stosowania wobec nich przemocy. We Francji, Finlandii, Czechach i Belgii w ramach systemu reagowania na przypadki przemocy wobec osób starych działa telefon zaufania oraz lokalne punkty wsparcia świadczące nieodpłatne wizyty domowe i proponujące rozwiązania w celu poprawy sytuacji osoby starszej. Dodatkowo w Czechach obowiązuje Narodowy Plan Działań propagujący pozytywne starzenie się; w Finlandii obowiązuje przyjęty na lata 2010-2015 plan działań zmierzający do zmniejszenia przemocy przeciw kobietom (program ten przewiduje także środki prawne dotyczące osób starszych); w Niemczech obowiązuje program „Zabezpieczenie osób starszych”, którego podstawowym celem jest optymalizacja bezpieczeństwa najstarszych. Swoistym *novum* jest zaś rozwiązanie wprowadzone w holenderskiej prowincji Noord-Holland specjalnego protokołu skierowanego do osób pozostających w kontakcie z osobami starszymi, poddawanymi opiece instytucjonalnej (np. fryzjerów, masażyści, fizykoterapeutów) – pozwala on na skuteczniejsze wykrywanie oznak nadużyć oraz podjęcie działań przez konkretny zespół wsparcia. Wielka Brytania w celu skuteczniejszej weryfikacji osób świadczących usługi opiekuńcze na rzecz osób starszych odtajniła informacje na temat ich przeszłości kryminalnej.

Wypracowane zostały także specjalne procedury ścigania przestępstw popełnianych na szkodę osób starych.

Pośród praw mających zapewnić osobom starym odpowiednią pozycję w społeczeństwie jest prawo do otrzymywania odpowiednich środków, zapewniających im odpowiedni poziom życia, jak i umożliwiających uczestnictwo w życiu publicznym i społecznym. Osoby stare powinny otrzymywać od państwa takie wsparcie, które pozwoli im na dostosowanie domu i otoczenia do aktualnych potrzeb. Dla zapewnienia gwarancji realizacji przysługujących najstarszym praw, państwa powinny ratyfikować Europejską Kartę Społeczną i Protokół Dodatkowy do Europejskiej Karty Społecznej. Każde państwo w prowadzonych programach, planach działań, jak i polityce powinno szczególnie zainteresować się bezpieczeństwem i problemami zdrowotnymi osób starych. W tym celu np. Austriacki Federalny Plan na rzecz Osób Starszych przewiduje, m.in. działania podnoszące świadomość społeczną dotyczącą obecności osób starszych na rynku pracy. Celem podejmowanych działań jest również zapewnienie najstarszym odpowiednich warunków bytowych. W ramach chorwackich programów opiekuńczych: „Opieka Domowa dla Osób Starszych” oraz „Opieka Dzienna i Wsparcie Domowe” osobom starym dostarczane są artykuły spożywcze, świadczona jest pomoc domowa i podstawowa opieka medyczna. Rząd irlandzki zachęca osoby starsze, by jak najdłużej pozostały w swoich domach – władze lokalne udzielają takim osobom wsparcia m.in. przez pomoc w dostosowaniu domu do aktualnych potrzeb. Polska zaś gwarantuje osobom starym pomoc w codziennych czynnościach osobistych, administracyjnych, medycznych i domowych. Osoby wymagające opieki długoterminowej mają prawo do zasiłków pieniężnych, czy wsparcia udzielanego przez lokalną gminę.

Konkluzje

Nie można zgodzić się z opinią, iż „nie wydaje się potrzebne ani uzasadnione przyznanie ludziom starym szczególnych uprawnień i rozbudowywanie ich praw grupowych. Wskazane luki i uchybienia w stanowieniu i realizacji prawa winny zostać wyeliminowane w sposób respektujący zasadę równości obywateli i jednocześnie uwzględniający specyficzne potrzeby ludzi starych”¹³. Wyrazem potrzeby unormowania głównych praw osób starzejących się i starych jest m.in. fakt, że w amerykańskich domach opieki społecznej funkcjonuje instytucja rzecznika praw ludzi starych, czy tzw. prawodawstwo siwowłosych polegające na działaniach

13 W. Pędich, *Zaspokajanie potrzeb zdrowotnych ludzi starych*, <http://dspace.uni.lodz.pl:8080/xmlui/bitstream/handle/11089/4987/7.%20P%C4%99dich.pdf?sequence=1> [Dostęp: 28.11.2016].

zespołu delegatów wybranych przez osoby najstarsze, których podstawowym obowiązkiem jest ustalenie priorytetów legislacyjnych, uwzględniających potrzeby najstarszych. W Polsce na szczeblu centralnym w 2013 roku utworzona została Rada do spraw Polityki Senioralnej, na szczeblu regionalnym – Dolnośląska i Wrocławska Rada do spraw Seniorów, które są swego rodzaju „głosem obywateli” znającym specyfikę lokalnego środowiska i potrzeb¹⁴. Wprawdzie istnieją standardy praw człowieka, które odnoszą się do ludzi na wszystkich etapach życia, mogące stanowić podstawę prawną do ochrony praw osób starszych, niemniej jednak powinno się podjąć dodatkowe działania zmierzające do ochrony w obszarze luk, wynikających z niedostatecznej implementacji, informacji i monitorowania przepisów odnoszących się do osób starszych¹⁵.

Istniejące międzynarodowe standardy praw człowieka stanowią z jednej strony gwarancje poszanowania godności osoby bez względu na jej wiek, z drugiej zaś specyficzna sytuacja osób starych wymaga, by prawa im przynależne chronione były także w krajowych porządkach prawnych – nawet jeżeli stanowiłyby one tylko powtórzenie lub uzupełnienie dotychczas obowiązujących na arenie międzynarodowej praw człowieka. Wyrazem takiego stanowiska może być fakt, że powszechnie państwa, które przyjęły Deklarację Praw Człowieka, czy Pakt Praw Człowieka gwarantujące realizację praw osób starzejących się wprowadziły dodatkowe, szczegółowe uregulowania odnoszące się bezpośrednio do osób starych. Z powyższego wynikać może, iż brakuje w międzynarodowym prawie praw człowieka regulacji gwarantujących w wystarczający sposób ochronę praw osób starych. Praktyka pokazuje, że coraz częściej takiej ochrony udzielają państwa już na poziomie ustawodawstwa krajowego.

Implementation of the ideas of human rights to the elderly people

Human encroachment in old age causes a drastic change in his situation. Old age poses new challenges in front of people but also connects to a number of constraints and difficulties. The new situation makes it necessary to protect its rights. This situation is regulated by both national and international legislation. This document aims to bring the issue of aging in the contest of the international protection of human rights. Old

14 Z. Szarota, *Wsparcie społeczne i polityka społeczna wobec późnej dorosłości i starości*, [w:] R. J. Kijak, Z. Szarota, *Starość. Między diagnozą a działaniem*, Wyd. Centrum Rozwoju Zasobów Ludzkich, Warszawa 2013, s. 27.

15 Zob. P. Błędowski, *Polityka wobec osób starych – cele i zasady*, „Studia BAS”, 2012 nr 2, s. 201-216.

age is in fact a specific time in human life, in which you should put a special emphasis on the dignity and respect due to man - their projects and guarantee human rights should be binding. Old age should always be associated with dignity.

Bibliografia

- Badeńska Ł., *Życie mieszkańców domów pomocy społecznej a prawa człowieka*, [w:] *Institutionalne formy pomocy społecznej dla rodziny*, Wyd. WZS, Tarnów 1994.
- Błędowski P., *Polityka wobec osób starych – cele i zasady*, „Studia BAS” 2012 nr 2.
- Kryńska E., Szukalski P., *Rozwiązania sprzyjające aktywnemu starzeniu się w wybranych krajach Unii Europejskiej*. Raport końcowy, Łódź 2013.
- Mikołajczyk B., *Międzynarodowa ochrona praw osób starszych*, Wyd. Wolters Kluwer, Warszawa 2002.
- Pędich W., „Karta Standardów Osoby Starszej” – w *X rocznicę jej uchwalenia*, „Gerontologia Polska” 2012 nr 1-2.
- Pędich W., *Zaspokajanie potrzeb zdrowotnych ludzi starych*, <http://dspace.uni.lodz.pl:8080/xmlui/bitstream/handle/11089/4987/7.%20P%C4%99dich.pdf?sequence=1> [Dostęp: 15.04.2015].
- Rekomendacja CM/Rec(2014)2 Komitetu Ministrów dla Państw członkowskich w sprawie promocji praw osób starszych. <https://www.ms.gov.pl/resource/161bbca4-55d0-4c79-834f-c2d4f4f4559d:JCR> [Dostęp: 15.04.2015].
- Rekomendacja CM/Rec(2014)2 Komitetu Ministrów dla Państw członkowskich w sprawie promocji praw osób starszych, <https://www.ms.gov.pl/resource/161bbca4-55d0-4c79-834f-c2d4f4f4559d:JCR>.
- Rosset E., *Starzenie się społeczeństw – problem demograficzny XX wieku*, [w:] B. Früboes (red.), *Problemy ludzi starych w Polsce*, Wyd. PWE, Warszawa 1974.
- Szarota Z., *Wsparcie społeczne i polityka społeczna wobec późnej dorosłości i starości*, [w:] R. J. Kijak, Z. Szarota, *Starość. Między diagnozą a działaniem*, Wyd. Centrum Rozwoju Zasobów Ludzkich, Warszawa 2013.
- Woźniak J., *Ludność w UE: prognoza 2008-2060*, <http://www.egospodarka.pl/33899,Ludnosc-w-UE-prognoza-2008-2060,1,39,1.html> [Dostęp: 15.04.2015].
- https://www.google.pl/?gfe_rd=cr&ei=4vYBV8mxBO-v8weHjYmYDw&gws_rd=ssl#q=szwecja+a+osoby+starsze.
- Zych A.A., *Starość darem, zadaniem i wyzwaniem*, Wyd. Stowarzyszenie Przyjaciół Domu Pomocy Społecznej „Pod Dębem” w Dąbrowie Górniczej, Sosnowiec-Dąbrowa Górnicza 2014.